

6. Професійна етика вчителя: час і вимоги / за ред. Б.М. Жебровського, Л.М. Ващенко. – К. : Ірпінь, 2000. – 257 с.

7. Пляка Л.В. Професійна компетентність як фактор формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців / Л.В. Пляка, В.О. Тюріна: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції [«Молодіжна політика: проблеми і перспективи»], (Дрогобич, 15-16 травня 2009 р.). – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2009. – С. 135-137.

8. Татаренко І. Компетентність – вимога сучасності / І. Татаренко // Світло: науково-метод. інф. пізн.-освіт. часопис. – 1996. – № 1. – С. 57.

REFERENCES

1. Boychenko T. (2009). *Navchyty golovnoho. Formuvannja zdorov'jaformuval'noji ta zdorov'jazberezhuvaj'noji kompetentnosti uchniv's'koi molodi* [To teach the main. Formation of health-forming and health-saving competence of student youth].

2. Volkova, N.P. (2002). *Pedahohika: posibnyk dlya studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv* [Pedagogy: a guide for university students]. Kyiv.

3. Zyazyun, I.A. (2004). *Pedahohichna maysternist* [Pedagogical skills]. Kyiv.

4. Musys, N. (2005). *Use pro spil'ni polityky Yevropeyskoho Soyuzu* [All about common policies of the European Union]. Kyiv.

5. Ovcharuk, O.V. (2004). *Rozvytok kompetentnisnogo pidkhodu: stratehichni oriyentiry mizhnarodnoyi spilnoty* [Developing a Competent Approach: Strategic Guidelines for the International Community]. Kyiv.

6. Zhebrovskyy, V.M. & Vashchenko, L. M. (2000). *Profesijna etyka vchytelya: chas i vymohy* [Professional ethics of the teacher: time and requirements]. Kyiv: Irpin.

7. Plyaka, L. V., & Tyurina, V.O. (2009). *Profesijna kompetentnist yak faktor formuvannya konkurentospromozhnosti maybutnikh fakhivtsiv* [Professional

competence as a factor in the formation of future specialists' competitiveness]. Drohobych.

8. Tatarenko, I. (1996). *Kompetentnist – vymoha suchasnosti* [Competence the requirement of the present].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЦАРЕНКО Ірина Леонтіївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: теорія і методика професійної освіти.

БОГОМАЗ-НАЗАРОВА Сніжана Миколаївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: теорія і методика технологічної та професійної освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TSARENKO Irina Leontyevna - candidate of pedagogical sciences, senior lecturer in theory and methodology of technological training, safety and life safety of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of research interests: theory and methods of professional education.

BOGOMAZ-NAZAROVA Snezhana Nikolaevna - candidate of pedagogical sciences, senior lecturer in theory and methodology of technological training, safety and life safety of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of research interests: theory and methodology of technological and vocational education.

Стаття надійшла до редакції 24.11.2019 р.

УДК 378.147.002.2

DOI: 10.36550/2415-7988-2019-1-183-165-169

ЧУБАР Василь Васильович –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5342-3547>

e-mail: vchubar@meta.ua

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ
СТАРШОКЛАСНИКІВ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Соціально-економічні процеси, які відбуваються в Україні ставлять нові завдання перед загальноосвітніми навчальними закладами з удосконалення підготовки молодого покоління до трудової діяльності в умовах інноваційного виробництва. Відповідно до цього, державні органи України розробили нормативні документи щодо удосконалення навчання підростаючого покоління [1; 2; 8; 9 та ін.]. Науковці та педагоги-практики ведуть пошуки прогресивних технологій навчання

щодо формуванню в учнів соціально важливих компетентностей, володіння якими забезпечить їм оптимальну адаптацію щодо трудової діяльності в умовах сучасного інноваційного виробництва. Однак, щодо їхнього формування у роботі навчальних закладів ще наявні суттєві недоліки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психологічні аспекти проблеми особистісно-орієнтованого навчання досліджували К. Абульханова-Славська, О. Асмолов, Г. Балл, І. Бех, В. Давидов, В. Моляко, А. Петровський,

В. Рибалка, В. Столін, В. Татенко, Т. Титаренко, І. Якиманська. Філософсько-педагогічні аспекти особистісно-орієнтованого навчання у вітчизняній педагогіці визначили С. Гончаренко, І. Зязюн, О. Киричук, В. Кремень, О. Пехота, О. Савченко. Науковцями досліджено окремі аспекти його реалізації: особистісно-орієнтований підхід до підготовки майбутнього вчителя (О. Чепка); педагогічні аспекти реалізації особистісно-орієнтованого підходу в навчальному процесі вищого навчального закладу (О. Сергійчук, А. Сембрат); психологічні засади особистісного підходу в профільному навчанні старшокласників (В. Рибалка); теоретичні та прикладні аспекти особистісно-орієнтованого навчання (С. Яценко); теорію і практику, досвід, проблеми, перспективи профільного навчання (Л. Романенко, В. Малишев, Л. Липова, Т. Лукашенко) та ін. Проблему реалізації профільного технологічного навчання досліджували О. Коберник, М. Корець, В. Мадзігон, В. Пікельна, В. Сидоренко, В. Стешенко, А. Терещук, В. Титаренко, А. Цина та ін. Це наукові та науково-методичні роботи стосовно реалізації та удосконалення профільного технологічного навчання старшокласників в закладах загальної середньої освіти.

Аналізуючи результати досліджень науковців та педагогів-практиків, слід зазначити, що реалізація особистісно-орієнтованого підходу в процесі трудового та технологічного навчання в закладах загальної середньої освіти ще не має належного теоретичного обґрунтування та навчально-методичного забезпечення [3; 4; 6; 7; 10; 11 та ін.]. Розглянемо окремих аспект цієї проблеми – пошук шляхів удосконалення реалізації особистісно-орієнтованого підходу в процесі профільного навчання технологій виробництва старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів.

Мета статті – виявлення та окреслення шляхів удосконалення особистісно-орієнтованого підходу у процесі профільного навчання старшокласників технологій виробництва, які не мають належного обґрунтування в педагогічній науці та практиці.

У дослідженні використано взаємно пов'язані методи: вивчення, аналіз і систематизація філософської, психологічної, педагогічної, навчальної та методичної літератури для пошуку шляхів удосконалення реалізації особистісно-орієнтованого підходу в процесі профільного навчання старшокласників технологій виробництва, які ще не мають належного обґрунтування в педагогічній науці та практиці; формулювання висновків та перспектив подальших наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. При дослідженні шляхів удосконалення особистісно-орієнтованого підходу до профільного навчання старшокласників технологій виробництва будемо використовувати його «... як методологічний інструментарій, основу якого становить сукупність вихідних концептуальних

уявлень, цільових установок, методико-психологічних та психолого-технологічних засобів...» [4, с. 30]. Також скористаємось дидактичними положеннями, що ефективність реалізації особистісно-орієнтованого підходу до профільного навчання технологій виробництва підвищиться, якщо вона:

– ґрунтуватиметься на «... визнанні учня основним суб'єктом навчального процесу» й розумінні кожного з них особистістю, що має цілісну, системну сутність [6, с. 30; 11, с. 12];

– логічно, послідовно і методично обґрунтовано буде реалізовуватись «...багато варіантність методик і технологій... навчання одночасно на різних рівнях складності...» із врахуванням професійних намірів та навчальних можливостей [7, с. 4].

Вважаємо, що особистісно-орієнтований підхід до профільного навчання старшокласників технологій має базуватися на розумінні кожного з них, як особистість, що має притаманні їй соціальні та психолого-фізіологічні якості. У дослідженні виділяємо такі компоненти їхньої сутності:

– соціально-психологічний (соціально-психологічний аспект особистості: процес її соціалізації, міжособистісні стосунки, конфліктні ситуації);

– індивідуально-психологічний (когнітивний аспект особистості: пам'ять, увага, мислення та інтелект, уява і творчість);

– вікові (психолого-фізіологічний аспект розвитку особистості: онтогенез, рушійні сили та динаміку їхнього розвитку);

– системно-психологічний (системно-психологічний аспект: склад і структура особистості, психологічні особливості особистості, взаємозв'язок її психічних елементів);

– діяльнісний (потребнісно-мотиваційний аспект діяльності особистості, особливості функціонування, форми активності) [7; 8, с. 22].

Зазначені аспекти особистісних якостей старшокласників необхідно комплексно використовувати та розвивати у взаємодії та взаємозв'язку в процесі навчально-пізнавальної діяльності. Вони повинні слугувати основою для вибору системи навчальних технологій, методів та методичних прийомів, а також оптимальної реалізації цілеспрямованого розвиваючого та навчаючого впливу на старшокласників.

Система навчально-пізнавальних технологій, методів та методичних прийомів обрана із використанням методик психодіагностики забезпечить ґрунтовне розуміння індивідуальних особливостей старшокласників та їхній гармонійний розвиток в умовах профільного навчання технологій. Старшокласники мають стати суб'єктом навчально-пізнавальної діяльності, а не тільки опанувати певну сукупність загальнонаукових і профільних компетентностей. Для цього вчитель технологій повинен формувати в них здатність до самовизначення, саморозвитку, самовдосконалення в процесі навчально-

пізнавальної діяльності, які сприятимуть його становленню як творчої особистості.

Для реалізації особистісно-орієнтованого підходу до профільного навчання старшокласників технологій необхідно створити відповідний рівень взаємовідносин між учителем та старшокласниками шляхом цілеспрямованої діяльності вчителя технологій. Для цього ставлення учителя технологій до старшокласників повинно стати важливим пріоритетом у його роботі й визнанні їх основними суб'єктами навчального процесу. Він повинен вважати їх здібними, перспективними, творчими особистостями й уміти знаходити в них важливі моральні та професійні якості. Такий підхід сприятиме успішній продуктивній суб'єкт-суб'єктній співпраці всіх учасників навчально-пізнавального процесу й допоможе старшокласникам виявити в собі позитивні риси, нахили, здібності, які вчитель технологій допоможе розвивати та покаже як їх реалізувати у житті. Необхідно також формувати в учнів такі якості, як самооцінка, самоконтроль для майбутньої життєвої та професійної діяльності. Учитель технологій повинен знати особливості середовища яке їх оточує, чим вони цікавляться, їхні навчальні можливості, а також враховувати, що вони не пасивні в навчально-пізнавальному процесі й також зацікавлені в тому щоб в подальшому стати конкурентоспроможними на ринку праці. Отже, педагоги у процесі реалізації особистісно-орієнтованого підходу до профільного навчання старшокласників технологій повинні брати до уваги значну кількість чинників: широкий спектр відомостей про психофізіологічні особливості, навчальні можливості, інтереси, нахили, здібності, професійні наміри тощо. Реалізований на засадах особистісно-орієнтованого підходу навчально-пізнавальний процес формуватиме у старшокласників бажання і уміння оволодівати компетентностями на основі рівноправних позицій. Забезпечить належний статус у навчально-виховному процесі, де він є активним учасником, а на його думки та досвід зважають. Реалізація такого навчального процесу потребує від учителя технологій педагогічної майстерності, часу та зусиль.

Для реалізації особистісно-орієнтованого підходу у процесі профільного навчання старшокласників технологій пропонуємо за допомогою методів психодіагностики визначити особистісні якості старшокласників: навчальні можливості, професійні наміри тощо. На основі одержаних результатів щодо особистісних якостей старшокласників проектувати реалізацію особистісно-орієнтованого підходу щодо профільного навчання старшокласників технологій. Навчально-пізнавальний процес пропонуємо здійснювати шляхом варіативного використання традиційних та сучасних технологій навчання, методів та методичних прийомів: проблемного навчання; диференціації та індивідуалізації за рівнем навчальних можливостей; розвиваючого, індивідуального, групового, диференційовано-групового способу навчання та ігрових форм тощо. При виборі змісту навчального матеріалу для його

кращого сприймання необхідно звертати увагу на рівень інтелектуального розвитку старшокласників, їхню пам'ять, увагу, здатність до засвоєння навчального матеріалу. Навчальні проекти повинні мати різнорівневий рівень складності й відповідати їхнім інтересам. Під час навчального процесу старшокласники реалізують навчальні проекти, займаються перетворювальною діяльністю й оволодівають відповідними компетентностями з технологій. У процесі реалізації особистісно-орієнтованого підходу пропонуємо використовувати проекти, які можна поділити «...на кілька груп:

- репродуктивні завдання на відтворення за зразком;
- пошукові завдання, пов'язані, як правило, з удосконаленням конструкції вже відомих об'єктів;
- творчі завдання, спрямовані на створення нових об'єктів» [10, с. 75].

Реалізація навчальних проектів має збагачувати старшокласників інноваційними знахідками, стимулювати у них прагнення до творчого виконання навчальних завдань. Адже навчально-пізнавальна діяльність пов'язана з пошуком інноваційних технологій та методів роботи сприятиме формуванню особистісного досвіду старшокласників щодо оволодіння компетентностями, які передбачені навчальними програмами. Під час профільного навчання технологій відбувається їхній інтелектуальний розвиток, професійне самовизначення й підготовка до майбутньої професійної діяльності. У процесі реалізації особистісно-орієнтованого підходу пропонуємо: коригувати мету навчально-пізнавального процесу, вдосконалювати технології і методикку діяльності вчителя у напрямку розширення співробітництва, а також коригувати характер навчально-пізнавальної діяльності старшокласників, як суб'єктів навчального процесу. Такий підхід забезпечить активну навчально-пізнавальну діяльність старшокласників щодо оволодіння компетентностями, які передбачені профільним навчанням технологій. За таких умов учитель технологій стимулюватиме навчально-пізнавальний процес й створюватиме умови для самореалізації старшокласників в обраній галузі професійної діяльності.

Пропонуємо реалізацію особистісно-орієнтованого підходу у процесі профільного навчання старшокласників технологій здійснювати на основі таких положень:

- інформація і знання повинні переважно створюватися і опановуватися старшокласниками, а не подаватися у готовому вигляді;
- формування в учнів уміння вчитися, як потреби для розвитку та професійного самовизначення повинно стати метою навчального процесу;
- використання педагогічних технологій за допомогою яких інформація і знання можуть сприйматися індивідуально.

Узагальнюючи вище сказане, стверджуємо, що реалізація особистісно-орієнтованого підходу до

профільного навчання старшокласників технологій є важливим інструментарієм психолого-педагогічної науки, який сприяє реалізації гармонійної співпраці вчителя технологій й учнів при якій вони отримують самоствердження й реалізацію своїх професійних намірів.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Запропонований у дослідженні підхід щодо удосконалення реалізації особистісно-орієнтованого підходу до профільного навчання старшокласників технологій виробництва шляхом визнання їх основними суб'єктами навчально-пізнавального процесу які мають цілісну, системну сутність та логічного, послідовного і методично обґрунтованого варіативного використання методик і технологій навчання одночасно на різних рівнях складності із врахуванням професійних намірів та навчальних можливостей сприятиме підвищенню ефективності навчального процесу.

У дослідженні розглянуто тільки окремі аспекти проблеми удосконалення реалізації особистісно-орієнтованого підходу до профільного навчання старшокласників технологій. Подальшу роботу бажано спрямувати на:

- наукове та методично обґрунтоване використання сучасних освітніх технологій щодо реалізації особистісно-орієнтованого підходу до профільного навчання старшокласників технологій;
- розробку навчально-методичного забезпечення особистісно-орієнтованого підходу до профільного навчання старшокласників технологій та діагностування результатів навчально-пізнавальної діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. ДСТУ 1392-2011-п. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p> & (дата звернення 04. 12. 2019 р.)
2. Концепція профільного навчання в старшій школі: наказ Міністерства освіти і науки України від 21.10.2013 р. № 1456. // Трудова підготовка в сучасній школі. – 2013 – № 10. – С. 2–10.
3. Корець М.С. Шляхи реалізації профільного технологічного навчання в старшій школі. / М.С. Корець // Трудова підготовка в рідній школі. – 2017 – №2. – С. 5–8.
4. Пехота О.М. Особистісно-орієнтоване навчання: підготовка вчителя: Монографія. / О.М. Пехота, А.М. Старева – Миколаїв: Іліон, 2007. – 272 с.
5. Психологія: Підручник. За ред. Ю.Л. Трофімова. 5-те вид., стер. – Київ: Либідь, 2005. – 560 с.
6. Рибалка В.В. Особистісний підхід у профільному навчанні старшо-класників: Монографія. / В.В. Рибалка Київ: ІППО АПН України, 1998. – 160 с.
7. Савченко О.Я. Ознаки особистісно-орієнтованої підготовки майбутнього вчителя. / О.Я. Савченко // Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 1997 – С. 3–5
8. Технології. Навчальна програма з технологій (рівень стандарту) для 10-11 класів загальноосвітніх шкіл: наказ Міністерства освіти і науки України № 1407/2017 року. // Трудова підготовка в рідній школі. – 2017. – № 4. – С. 2–13.
9. Технології. Навчальна програма з технологій (профільний рівень) для 10-11 класів загальноосвітніх

шкіл: наказ Міністерства освіти і науки України № 1407/2017 року – URL: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58970/> & (дата звернення 04. 12. 2019 р.)

10. Трудове навчання в школі: проектно-технологічна діяльність. 5 – 12 класи За ред. О.М. Кoberника. – Харків: Вид. група «Основа», 2010. – 256 с.

11. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. / И.С. Якиманская – М.: Сентябрь, 1996. – 96 с.

REFERENCE

1. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy ot 23 lystopada 2011h №1392 «Derzhavnyy standart bazovoy i povnoy zahalnoy serednoy osvity»*. [State standard of basic and full general secondary education. Resolution of Cabinet of Ministers of Ukraine from November, 23 of 2011h № 1392].
2. *Prikaz MON vid 21 zhovtnia 2013h №1456. «Konseptsiia profilnoho navchannia v starshiy shkol»*. [Order Department of education and science from october 21. 2013h № 1456. «The concept of profile training in high school»].
3. Korets, M.S. (2017). *Shliakhy realizatsii profilnoho tekhnolohichnoho navchannia v starshii shkoli*. [Ways of realization of profile technological training in high school].
4. Piekhota, O.M. & Starieva A. M. (2007) *Isobystisno-oriientovane navchannia: pidhgotovka vchytelia: Monohgrafiia* [Personally - focused training: Training of the teacher]. Mykolaiev.
5. Trofimova, Yu.L., Rybalka V.V., & Gocharuk P.A et al (2005). *Psikhohiia: pidruchnyk*. [Psychology: Textbook]. Kyiv.
6. Rybalka, V.V. (1998) *Osobystisnyi pidkhid u profilnomu navchanni starshoklasnykiv: Monohgrafiia* [Personal approach in profile training of seniors / under edition H. O. Balla]. Kyiv.
7. Savchenko, O.Ya. (2007). *Oznaki osobystisno-oriientovanoi pidhgotovky maibutnohgo vchytelia* [Oznaki osobistisno oriiyentovany pidhgotovka maybutnohgo vchytelia].
8. *«Tekhnolohii. Navchalna programa z tekhnolohii (riven standartu) dlia 10-11 klasiv zahalnoosvitnikh shkil. Nakaz Ministerstva osvity i nauky»*. № 1407 vid 23 zhovtnia 2017 roku. [«Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No 1407 of October 23 2017. Technologies. The training program from technologies (standard level) for 10-11 classes of comprehensive schools»]
9. *«Tekhnolohii. Navchalna programa z tekhnolohii (profile level) dlia 10-11 klasiv zahalnoosvitnikh shkil. Nakaz Ministerstva osvity i nauky»*. № 1407 vid 23 zhovtnia 2017 roku. [«Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No 1407 of October 23 2017. Technologies. The training program from technologies (standard level) for 10-11 classes of comprehensive schools»].
10. Kobernyk, O.M. (Eds.). (2010). *Trudove navchannia v shkoli: proektno-tekhnolohichna diialnist. 5 – 12 klasy* [Labor training at school: proyektno technological activity. 5 - The 12th classes]. Kharkiv.
11. Yakimanskaya, I.S. *Lichnostno-orientirovanoe obuchenie v sovremennoi shkole* [Personally focused training at modern school] Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧУБАР Василь Васильович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: профільне навчання старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів технологій виробництва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

CHUBAR Vasily Vasilyevich – the candidate of pedagogical sciences, the associate professor, the associate professor of the theory and a technique of technological

preparation, labor protection and health and safety of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: profile training of seniors of general education educational institutions of production technologies.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2019 р.

УДК 37.04-053.4

DOI: 10.36550/2415-7988-2019-1-183-169-173

ШИШОВА Інна Олексіївна –

кандидат педагогічних наук, доцент доцент кафедри спеціальної освіти і здоров'я людини Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7716-6178>
e-mail: InnaSara@i.ua

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ ПРАЦІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В усьому прогресивному світі і в Україні зокрема науковці та практики прагнуть глибоко проаналізувати потреби та можливості як суспільства, так і його конкретних інституцій щодо оптимізації перебування в суспільстві людей з особливими потребами [8, с. 161].

Діти з особливими потребами є однією найбільш вразливих категорій населення. Вони можуть мати труднощі у навчанні, спілкуванні, соціальній адаптації, досить часто не завжди усвідомлюючи це. Особливою групою дітей з особливими освітніми потребами є діти дошкільного віку. У нас в державі цей вік розглядають у межах з 3-х до 6-7 років. Діти у цей період найчастіше перебувають у масових дошкільних закладах, інколи – у дошкільних закладах спеціального типу або вдома.

Дозрівання мозкових структур у цих дітей відбувається з запізненням, так само, як і розвиток провідного та інших типів діяльності. Досить часто ігрова діяльність, провідна для звичайної дитини в дошкільному віці, у них починає формуватися в початкових класах школи. Водночас для всіх цих дітей дошкільний вік є сензитивним для розвитку, і втрачати його колосальний потенціал є неправильним.

У Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні стверджується, що «дошкільна ланка реалізує право людини на отримання такої освіти, яка б відповідала здібностям, інтересам, нахилам дитини й дбала про її максимальний розвиток одразу після народження. Модернізація вітчизняної дошкільної освіти пов'язана з європейськими та світовими тенденціями і викликами, зростаючою увагою міжнародної спільноти до цього освітнього рівня. Стратегією інтелектуального, стійкого та інклюзивного зростання Європейського Союзу «Європа 2020» заплановано досягти 95-

відсоткового охоплення дошкільною освітою дітей віком від чотирьох років і до початку обов'язкового навчання. Водночас у контексті запровадження освіти упродовж життя особливої теоретичної і практичної уваги потребує формальна освіта дітей від 0 до 2 років» [2, с. 45].

У своїй статті ми маємо на меті дослідити можливості дошкільного віку у осіб з порушеннями інтелекту для розвитку основ трудової діяльності, яка з часом, внаслідок особливостей структури психіки, найчастіше стає основним видом діяльності у цих осіб, і має бути як шляхом отримання матеріальних засобів для існування, так і джерелом натхнення, розвитку, соціалізації, соціальної адаптації у суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці Я. Коменський, Й. Песталоцці, М. Монтесорі, Ф. Фребель, Ж. Декролі, С. Русова у ранньому залученні дитини до посильної трудової діяльності вбачали всебічний розвиток її особистості. Такі вчені, як П. Гальперін, О. Запорожець, Л. Виготський, Д. Ельконін, А. Макаренко та інші досліджували закономірності формування предметно-практичної діяльності дитини в онтогенезі.

Традиційно класична дефектологія приділяла велику увагу трудовому вихованню дітей з особливими освітніми потребами, відзначаючи, що правильно організована праця створює сприятливі умови для професійного самовизначення учнів, сприяє розвитку творчості і конструкторських здібностей, морально-вольових якостей, культури праці. У праці формується інтерес до професії [8, с. 433]. Існує ряд досліджень з проблем праці та трудової діяльності розумово відсталих учнів (І. Бех, В. Бондар, О. Граборов, Г. Дульнев, В. Кашенко, В. Карвяліс, І. Кущенко, С. Максименко, С. Матвієнко [3], Г. Мерсіянова, Б. Пінський, В. Синьов, К. Турчинська, О. Хохліна, І. Шишова [7; 8] та ін.).